یادداشت

کاهش درامدهای صندوق تامین اجتماعی به‌نام تولید ملی

طرح اصلاح قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور در حال حاضر در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است. این طرح قرار است با هدف حمایت از تولید ایرانی به تصویب برسد؛ اما در قسمت‌هایی از این طرح، موضوعاتی مطرح شده است که درنهایت می‌تواند بر زندگی کارگر ایرانی آثار مخربی داشته باشد. در مواد ۱۰ و ۱۱ این طرح به موضوع حق بیمه قرارداد پرداخته شده است. در ماده ۱۰ این طرح پیمان‌های غیرعمرانی موضوع این قانون از پرداخت حق بیمه قرارداد معاف شده‌اند. همچنین در ماده ۱۱ آن آمده است که سازمان تأمین اجتماعی باید هر سه سال یک‌بار ضرایب حق بیمه قرارداد را به تصویب هیئت‌وزیران برساند. ماده ۱۰ این طرح با حذف حق بیمه قرارداد در پیمان‌های موضوع قانون باعث به خطر افتادن حق بیمه کارگران مشغول در این پیمان‌ها می‌شود؛ چراکه در ماده ۴۱ قانون تأمین اجتماعی، در قراردادهای پیمانکاری این اختیار به سازمان تأمین اجتماعی داده شده است تا نسبت مزد را به کل کار مطالبه و وصول کند. این مبلغ به‌این‌علت دریافت می‌شود که از بیمه شدن کارگران مشغول در پروژه‌های پیمانکاری اطمینان حاصل شود.

همان‌طور که اشاره شد ماده ۱۰ این طرح می‌تواند بیمه این کارگران را به خطر بیندازد. ماده ۱۱ این طرح نیز مانند ماده ۱۰ این حق قانونی سازمان تأمین اجتماعی را نشانه گرفته است؛ چراکه تعیین ضرایبی که سازمان تأمین اجتماعی برای حق بیمه قرارداد انجام داده است برای دفاع از حق کارگران بوده است و چنانچه این سازوکار از دست سازمان خارج شود ممکن است گروه‌هایی که منافعشان در کاهش این ضرایب است اعمال نفوذ نموده و باعث تضییع حقوق سازمان تأمین اجتماعی شوند. در این بین برخی با طرح این ادعا که درآمد سازمان تأمین اجتماعی از محل حق بیمه قرارداد بیشتر از مبلغ حق بیمه کارگران مشغول در قراردادهای پیمانکاری است، تلاش می‌کنند تا این حق سازمان تأمین اجتماعی که درواقع متعلق به کارگران است را نادیده بگیرند. گرچه ممکن است حق بیمه قرارداد بیشتر از بیمه افراد شاغل در پیمانکاری‌ها باشد اما این حقی است که قانون برای سازمان تأمین اجتماعی دیده است و درنهایت نیز این درآمد به خود کارگران می‌رسد؛ چراکه صندوق تأمین اجتماعی متعلق به کارگران است و حق‌الناس محسوب می‌شود. در شرایط فعلی باید به سازمان تأمین اجتماعی با توجه به مشکلات درآمدی که دارد توجه ویژه‌ای صورت گیرد، نه اینکه با تصویب این قوانین مشکلی به مشکلات این سازمان اضافه شود. در حال حاضر خود دولت بدهی سنگینی به این سازمان دارد که مبلغ آن به حدود ۱۲۰ هزار میلیارد تومان رسیده است و هرروز نیز با وضع تکالیف جدیدی برای سازمان به مشکلات آن می‌افزاید. سازمان تأمین اجتماعی در حال حاضر نیاز به توجه ویژه‌ای دارد و چنانچه درآمدهای فعلی این سازمان نیز به بهانه‌هایی مانند حمایت از تولید از بین برود، درنهایت دولت مجبور خواهد شد کسری درآمد این سازمان را تأمین کند چراکه این سازمان به حدود نیمی از جمعیت کشور خدمات می‌دهد. نمایندگان مجلس با تصویب بند «ز» تبصره ۷ لایحه بودجه ۹۷ که اکنون تبدیل به بند و تبصره ۷ قانون بودجه امسال شده تبعات بدی برای کارگران به وجود آوردند و باعث لطمه به منابع سازمان تأمین اجتماعی شدند. در حال حاضر نیز به اسم حمایت از کالای ایرانی، سرمایه کارگران را نشانه رفته‌اند و این روند برای سازمان تأمین اجتماعی با توجه به مشکلاتی که در حال حاضر با آن دست‌به‌گریبان است، مشکل‌آفرین خواهد بود. در این شرایط نمایندگان مجلس باید با توجه به مسئولیت خطیری که دارند با دقت بیشتری به موضوعاتی از این دست بپردازند و اجازه ندهند تا حق و حقوق قشر زحمتکش کارگر از بین برود. بهتر است تا برای تصویب این‌چنین قوانینی که به‌طور مستقیم به سازمان تأمین اجتماعی و منافع کارگران مربوط می‌شود از کارشناسان سازمان تأمین اجتماعی نیز استفاده شود و ارائه طرح‌ها به‌صورت کارشناسی شده باشد. در رابطه با مواد ۱۰ و ۱۱ این طرح نیز باید کار کارشناسی بیشتری انجام شود لذا تصویب عجولانه آن به صلاح کشور نیست. به همین خاطر لازم است نمایندگان مجلس از تصویب مواد ۱۰ و ۱۱ این طرح خودداری کنند و آن را برای بررسی‌های بیشتر به کمیسیون مربوط ارجاع دهند

حوادث کار دومین عامل مرگ و میر در ایران بعد از تصادفات است

کارگران مشغول قربانی دادنند

PDF Compressor Free Version

عباس دهقان

«ایران با ۱۵ هزار حادثه‌دیده کارگری در دنیا رکوردار است.» این گفته احمد شوکت رییس کانون کارگران ساختمانی است که توسط خبرگزاری مهر منتشر شده است. تعداد کارگران ساختمانی در ایران حدود یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفر است که دومین تشکل صنفی بزرگ کشور محسوب می‌شوند. از مجموع دو هزار کارگر فوت شده در سال گذشته سهم کارگران ساختمانی ۱۲۰۰ نفر یعنی بیش از ۵۰ درصد است.

به گفته احمد شوکت هنوز ۳۰۰ هزار کارگر ساختمانی تحت چتر پوشش بیمه نیستند. اما سوانح و مرگ و میر ناشی از کار تنها شامل کارگران ساختمانی نیست. با این وجود منابع مختلفی آمارهای گوناگونی را در مورد این معضل اجتماعی منتشر می‌کنند.

آمار از سوی منابع مختلف

سه نهاد رسمی مختلف در ایران در مورد سوانح کار آمار می‌دهند، پزشکی قانونی، وزارت کار و سازمان تأمین اجتماعی. علاوه بر اینها منابع غیر رسمی هم وجود دارد که دست اندرکاران کارگری آنها را منتشر می‌کنند. علیرضا نوایی فعال کارگری بر این باور است که تعداد آمار منابع غیر رسمی معمولا بیش از منابع رسمی است. وی می‌گوید: «روابط عمومی پزشکی قانونی تهران اعلام کرده است که تعداد جانباختگان کارگری در شش ماه اول سال جاری ۱۶۴ نفر است. اما رئیس پزشکی قانونی تهران، مسعود قالی پاشا، در آبان ماه ۹۶ تعداد جانباختگان حوادث کاری را در شش ماه اول سال، ۲۱۷۰ نفر در ایلنا گزارش کرده است که این خبر تاکنون تکذیب هم نشده است. بنابراین تفاوت آمارهای خودنهادها نیز بسیار بالاست.

آمار قالی پاشا با ۱۵۴ هزار نفر حادثه دیده در شش ماه اول امسال رشدی هفت درصدی را نسبت به سال گذشته نشان می‌دهد. تعداد مردان هم همواره بیش از زنان است. اما بسیاری از حوادث کار در کارگاه‌های پراکنده ساختمانی رخ می‌دهد که اخبار آن اساسا منتشر نمی‌شود.

تشکل‌های کارگری نیز نسبت به افزایش حوادث کار هشدار می‌دهند و خواستار تأمین ایمنی در محیط‌های کار هستند. در اطلاعیه کانون مدافعان حقوق کارگر به شرکت‌های پیمانکاری و کارفرمایان انتقاد شده که اقدامی برای ایمن‌سازی محیط کار نمی‌کنند. این کانون همچنین به لزوم وجود تشکل‌های کارگری برای بیان خواسته‌هایی چون ایمن‌سازی محیط کار اشاره می‌کند. چندی پیش پنج تشکل کارگری نسبت به افزایش حوادث کار هشدار داده بودند. در بیانیه مشترک این تشکل‌ها آمده است: «حوادث کار دومین عامل مرگ و میر ایران بعد از تصادفات است.» در این بیانیه همچنین عدم رعایت ملاحظات ایمنی و تصویب و اجرای قوانین حمایتی لازم «جنایت علیه نیروی کار» توصیف شده است. به گزارش خبرگزاری ایسنا، سهراب براندیشه، مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان کرمانشاه، نیز در مورد حوادث کار گفته است که نیمی از این حوادث در پروژه‌های ساختمانی و بیشتر بخاطر گودبرداری غیراصولی و ریزش ساختمان اتفاق می‌افتند که «در ۷۰ درصد این رخدادها، مرگ نیروی کار قطعی است». براندیشه همچنین گفته است که به‌طور متوسط تنها ۱۷ درصد حوادث کار در جهان مربوط به بخش ساختمان می‌شود. این مقام مسئول وزارت کار معتقد است که صدور بخشنامه و آیین‌نامه در خصوص رعایت اصول ایمنی کافی نیست. «نیمی از حوادث کار در پروژه‌های ساختمانی اتفاق می‌افتند که در ۷۰ درصد موارد مرگ نیروی کار قطعی است».

چرا آمار سوانح کار بالاست؟

آموزش، نظارت و وسایل ایمنی و بهداشت، سه عامل مهم سوانح کاری محسوب می‌شوند. مشکلات ایمنی و بهداشتی از علل مهم حوادث کاری است. برای مثال با توجه به اینکه بر اثر سقوط از ارتفاع سر کارگران در معرض اصابت جسم سخت قرار می‌گیرد، داشتن وسایل کار مانند کلاه‌های ایمنی، کمربندهای ایمنی، دستکش و کفش از ابتدایی ترین نکات ایمنی است. کلاه‌های ایمنی استاندارد تاریخ مصرفی بین دو تا پنج سال بیشتر ندارند و مادام‌العمر نیستند و پس از گذران این مدت باید تعویض شوند.

علیرضا نوایی به موضوع آموزش کارگران در مورد نکات ایمنی و بهداشتی اشاره می‌کند و معتقد است دولت به مساله نظارت از سوی بازرسان وزارت کار و کارشناسان بهداشت حرفه ای حتی در چارچوب خود قانون کار بی‌توجه است و به آن عمل نمی‌کند.

وی می‌افزاید: «نه تنها در ایران بلکه در جهان مساله ساخت و پاخت بین کارفرمایان و بازرسان و کارشناسان بهداشت فنی وجود دارد که در اینجا نقش اتحادیه‌های کارگری برجسته می‌شود.» به خاطر عدم وجود تشکل‌های کارگری در ایران موضوع نظارت بر محیط کار نمی‌تواند حتی در چارچوب خود قانون کار ایران انجام گیرد.

به گزارش خبرنگار ایلنا، آمار حوادث شغلی منجر به فوت در بخش ساختمان بالاست. کارگران ساختمانی در معرض خطرهای بسیار قرار دارند؛ از سقوط از ارتفاع که مهم‌ترین عامل مرگ و میر است گرفته تا ریزش آوار و سقوط جسم سخت. کمتر روزی‌ست که در اخبار کارگری شاهد این دست اتفاقات ناگوار نباشیم؛ در هفته گذشته، یکی از اخبار ناگوار، مرگ یک استاد گچ‌کار بنا‌ای بر اثر سقوط از داربست بود. حسن عزتی (رئیس انجمن صنفی کارگران ساختمانی بنا) با اشاره به این حادثه می‌گوید: «از این دست حوادث مرگبار برای کارگران و استادکاران بخش ساختمان بسیار اتفاق می‌افتد اما نکته اساسی اینجاست که بسیاری از این حوادث قابل پیشگیری هستند».

وی تشریح کرد: «براساس نظر کارشناسان این حوزه ۸۵ الی ۹۰ درصد این حوادث قابل پیشگیری است و با اتخاذ راهکارهای عملی و مداوم، ارتقای مهارت کارگر ساختمانی و رعایت تمامی استانداردهای ایمنی می‌توان گامی مثبت در این راه برداشت و جلوی بروز حادثه مرگبار را گرفت. حال سوال اینجاست که چرا در ایران نرخ حوادث کار بخش ساختمان تا این اندازه بالاست و کارگران به راحتی به دامان مرگ کشیده می‌شوند؟».

وی به آمار در این زمینه اشاره می‌کند: «در ایران بعد از حوادث رانندگی، حوادث محل کار بیشترین میزان تلفات را به خود اختصاص داده که ۶۴ درصد این حوادث نیز در حوزه ساختمان اتفاق می‌افتد. ۷۰ درصد این حوادث نیز منجر به فوت می‌شود. حوادث جزئی (غیرمرگبار) در ایران سالانه هزینه‌ای معادل ۳۴ میلیارد تومان را به خود اختصاص می‌دهد؛ این تنها بعد مادی قضیه است ولی اگر از بعد انسانی، اجتماعی و اقتصادی به موضوع نگاه کنیم و هزینه‌هایی را که فرد، خانواده و جامعه در اثر حوادث متحمل می‌شود بررسی کنیم، درمی‌یابیم بسیاری از ابعاد و اثرات این هزینه‌ها جبران ناپذیر و قابل التیام و بازگشت نیستند».

آمار حوادث شغلی منجر به فوت در بخش ساختمان بالاست. کارگران ساختمانی در معرض خطرهای بسیار قرار دارند؛ از سقوط از ارتفاع که مهم‌ترین عامل مرگ‌ومیر است گرفته تا ریزش آوار و سقوط جسم سخت. کمتر روزی‌ست که در اخبار کارگری شاهد این دست اتفاقات ناگوار نباشی

عزتی روند پیشگیری از حوادث کار را یک روند فراگیر و همه‌جانبه توصیف می‌کند: «همه عوامل درگیر پروژه بایستی در زمینه ایمنی کار و کارگاه، سهم خود را به‌درستی ایفا کنند. تمامی پیمانکاران، مهندسان ناظر و مجریان پروژه‌ها باید ملزم شوند که ایمنی را در بخش ساختمان رعایت کنند. همدلی و همسویی تمامی دستگاه‌های اجرایی با عزمی راسخ ضروری است ولی متأسفانه دستگاه‌های اجرایی و مسئولان امر در رابطه با پیشگیری از حوادث بخش ساختمان، نه در کوتاه مدت و نه در بلند مدت، راهکارهای جدی اتخاذ نمی‌کنند».

وی معتقد است که «ایمن‌سازی» نیازمند عزم ملی‌ست و نه تنها مسئولان، کارفرمایان و ناظران باید قضیه را جدی بگیرند بلکه انجمن‌های صنفی و فعالان کارگری نیز در این میان وظایف و مسئولیت‌هایی دارند که نمی‌توانند از زیر این مسئولیت‌ها شانه خالی کنند: نمایندگان کارگران نباید ساده از کنار حوادث مرگبار بگذرند؛ بایستی ایمن‌سازی را به یک مطالبه جدی تبدیل کنند و به مسئولان فشار بیاورند. این نرخ بالا از حوادث منجر به فوت، شوخی نیست؛ نشان‌دهنده غفلت و کوتاهی در رعایت اصول و قوانین ایمنی‌ست؛ بنابراین بایستی با این غفلت مبارزه کرد و سهل‌انگاران را مجبور به اطاعت از قانون کرد.

استفاده از ظرفیت‌های قانونی

بخشی از مطالبات حداقلی در چارچوب قانون کار قابل پی گیری است. برای مثال قانون تامین اجتماعی چهار مورد را در نظر گرفته است. طبق نظر کمیسیون پزشکی سازمان تامین اجتماعی اگر حادثه کاری موجب بیش از ۶۶ درصد کارافتادگی کارگر شود، او می‌تواند از مستمری کارافتادگی کلی برخوردار گردد. صدیق اسماعیلی فعال کارگری می‌گوید: «میزان از کارافتادگی کلی مشخص نشده است. کارگری که بر اثر حادثه کاری ۳۳ تا ۶۶ درصد توانایی خود را از دست بدهد، نقص عضو محسوب می‌شود که از غرامت نقص عضو برخوردار خواهد بود که یکجا به او پرداخت می‌گردد. حتی در قانون به موضوع فوت بر اثر حادثه کاری نیز اشاره شده است که بازماندگان از مستمری فوت برخوردار می‌شوند که شرط آن به رابطه کارگر و کارفرما مرتبط است. از این حداقل‌ها و ظرفیت‌های قانونی می‌توان استفاده کرد».

البته باید در نظر داشت که استفاده از این مستمری‌ها به شرطی است که خود کارگر در حادثه مقصر نباشد. با اینکه تعداد بسیاری از کارگران تحت پوشش درمانی تأمین اجتماعی قرار دارند، اما کارشناسان بیمه معتقدند که صرف بیمه سلامت و از کارافتادگی کافی نیست و برای مثال کارگران ساختمانی باید دارای کارت مهارت و بیمه بدنی باشند.

کارفرمایان از تنگناهای بیمه‌ای مطلع نیستند و در نهایت بیمه تأمین اجتماعی از کارگران ساختمانی حادثه دیده و خانواده وی پشتیبانی نمی‌کند. آنان هیچ تعهدی در حیطه مسئولیت کارفرما نسبت به دیه، نقص عضو یا از کارافتادگی و نیز دیه فوت کارکنان ندارند

احمد شوکت رییس کانون کارگران ساختمانی به ایلنا می‌گوید: «کارفرمایان از تنگناهای بیمه‌ای مطلع نیستند و در نهایت بیمه تأمین اجتماعی از کارگران ساختمانی حادثه دیده و خانواده وی پشتیبانی نمی‌کند. آنان هیچ تعهدی در حیطه مسئولیت کارفرما نسبت به دیه، نقص عضو یا از کارافتادگی و نیز دیه فوت کارکنان ندارند». علیرضا نوایی این نکته را نیز اضافه می‌کند: «از برخی از کارگران تعهد گرفته می‌شود که در صورت حادثه خود کارگران مقصرند.» به نظر می‌رسد که راهکارهای کوتاه مدت به شکل‌گیری اتحادیه‌های مستقل کارگری برمی‌گردد که کارگران اصناف مختلف بتوانند از همین ظرفیت‌های قانونی برای پی‌گیری مطالبات خود استفاده کنند.

امنیت شغلی برای کارگران مهمتر از معیشت و دستمزد است

اولویت امنیت بر معیشت

آنچه باعث پیشرفت و توانمندی اقتصاد یک کشور می‌شود، نیروی انسانی کارآمد و در رأس آن کارگران هستند و اگر راهکاری برای تأمین امنیت شغلی این قشر اندیشیده نشود، چرخ توسعه در کشور به خوبی نمی‌چرخد.

کارگران عنصر اصلی توسعه اقتصادی هستند و به گفته نمایندگان آنان در تشکلهای غیردولتی، آنچه امروز به دغدغه اصلی این قشر مبدل شده است، نداشتن امنیت شغلی در پی انعقاد قراردادهای موقت کارفرمایان با آنان بویژه در کارهای دائم است. براساس قانون، فردی که دستمزد خود را از محل انعقاد قرارداد دائم یا موقت با کارفرما تأمین نماید و محل تأمین دستمزد وی از بودجه غیرعمومی و دولتی و براساس قانون کار باشد، کارگر محسوب می‌شود. براساس آمار موجود، ۱۳ میلیون کارگر در کارگاه‌ها، واحدهای تولیدی و کشاورزی، شرکت‌ها و نهادهای خصوصی و نیمه خصوصی کشور فعالیت دارند.

دبیرکل کانون عالی انجمن های صنفی کارگران در گفت و گو با خبرنگار ایرنا، مهمترین مسأله کارگران را نداشتن امنیت و دغدغه معیشت ذکر کرد. هادی ابوی گفت: «وقتی سخن از کارگر به میان می‌آید، در اذهان کارگران ساختمانی شکل می‌گیرد، در حالی که بخش عظیمی از کسانی که با شرکت‌ها قرارداد امضا کرده و مزد می‌گیرند نیز جزو کارگران به شمار می‌روند. وی اظهار کرد: «امنیت شغلی یک کارگر زمانی به خطر می‌افتد که با وی در مشاغل دائم، قراردادهای موقت بسته شود، در حالی که این بر خلاف قانون است».

به گزارش خبرنگار ایلنا، از تصویب آیین نامه تبصره یک ماده هفت قانون کار در شورای عالی کار، مدت‌ها گذشته است؛ بر اساس این آیین‌نامه حداکثر مدت قراردادهای موقت سه سال تعیین شده است؛ این آیین‌نامه بایستی توسط وزارت کار به هیات دولت ارسال و پس از تصویب نهایی، برای اجرا ابلاغ شود.

حسین حبیبی (دبیر کانون هماهنگی شوراهای اسلامی کار کشور) در انتقاد از این تأخیر گفت: «منتظر ابلاغ آیین‌نامه امنیت شغلی توسط دولت هستیم و امیدواریم خیلی زود این اقدام توسط هیات دولت انجام شود».

وی با تاکید بر این که تاخیرِ بیش از این، موجب نگرانی کارگران و فعالان کارگری خواهد شد، افزود: کانون شوراهای اسلامی کار با جدیت پیگیر تصویب و ابلاغ این آیین نامه است و تلاش می کنیم که این آیین‌نامه قانونی هرچه سریعتر به مرحله اجرایی شدن برسد. این فعال کارگری در پاسخ به این پرسش که آیا احتمال رد شدن این آیین نامه در هیات دولت وجود دارد، گفت: براساس قانون کار، این آیین‌نامه بایستی سال‌ها پیش از این توسط دولت تدوین و ابلاغ می‌شد که در این زمینه اهمال شده‌است؛ حال که این کار به سرانجام رسیده و متن آیین‌نامه به صورت سه‌جانبه در شورای عالی کار تدوین شده است، دولت باید فقط آن را امضا و ابلاغ کند و بنابراین احتمال رد آیین‌نامه‌ای که تدوین و به صورت سه‌جانبه تصویب شده، وجود ندارد.

حبیبی با بیان اینکه این آیین‌نامه و تدوین دستورالعمل تبصره یک ماده هفت قانون کار، اولین قدم در تامین امنیت شغلی کارگران است، خاطرنشان کرد: دولت در اجرای وظایف حاکمیتی خود بیش از این تعلل نکند و اجازه ندهد کارگرانی که سال‌ها و دهه‌ها در انتظار تامین امنیت شغلی خود بوده‌اند، بیش از این ناامید و سرخورده شوند.

